

ПОЛІТИКА ПАМ'ЯТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛЬСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

Х. І. Федорищак

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
76000 м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57;
тел. +380958574425; e-mail: fedorivkrystyna@ukr.net*

У статті, на підставі аналізу виборчих програм, ухвал, законопроектів та діяльності найбільших політичних партій з 1989 по 2016рр. розкрито суть та специфіку понять політики пам'яті та історичної пам'яті. Досліджено основні проблеми, напрями та форми взаємодії у даній сфері та їх вплив на формування історичної свідомості та національних цінностей й інтересів суспільства, адже з моменту свого створення політичні партії стають одним з головних суб'єктів націотворення та джерелом національного відродження. Зазначається, що ряд політичних партій неоднозначно і суперечливо тлумачать як польську, так і спільну історію з сусідніми державами історію, що призводить до зростання напруження й непорозуміння в соціумі. Наголошується, що історична тематика є визначальною для здійснення консолідації польського суспільства.

Ключові слова: *політика пам'яті, історична пам'ять, колективне минуле, політична партія.*

Поняття політики пам'яті упродовж останніх десятиліть зробило стрімку кар'єру, ставши однією з найістотніших тем публічних дискусій. Національне відродження та розпад комуністично-соціалістичної системи в Європі призвели до появи численних політичних формувань, діяльність яких сприяла утвердженню трактування минувшини та формуванню громадянського суспільства. Політичні партії з моменту їх виникнення стають одним із головних суб'єктів націотворення та джерелом ідей державного будівництва. Адже, політичні партії – це добровільне об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах [2]. Таким чином, саме партії артикулюють на політичному рівні цінності національної спільноти, формулюють національні інтереси та втілюють їх у життя.

Результати перших демократичних виборів у Республіці Польщі (4 червня 1989 р.) стали тотальним крахом комуністів. Вони не здобули жодного місця в 100-особовому Сенаті і жодного місця в Сеймі – за ви-

нятком зарезервованих «круглим столом» для них і їхніх коаліціантів 65 відсотків [7, с. 97]

Посткомуністи, згуртувались в Соціал-демократів Польської Республіки (Socjal-demokracja Rzeczypospolitej Polskiej), а пізніше у Союз демократичних лівих (СДЛ), послідовно відстоюючи точку зору, що Польська Народна Республіка була польською державою, устрій якої постав унаслідок комбінації сил в Європі після Другої Світової війни. У більшості випадків вони не заперечували комуністичних злочинів, проте намагались виправдати їх особливими обставинами (насамперед впливом ССРСР), а також применшити їх масштаби та період [6, с. 42].

Натомість Союз Праці (Unia Pracy) спираючись на доробок європейського лівого соціал-демократичного угруповання й посилаючись на традицію польського соціалізму незалежності, «який вже понад ста років протистоїть національній неволі, пов'язуючи її з боротьбою проти несправедливості та суспільної кривди, бажають відродити пам'ять польських соціалістів, що погрузли в брехні комуністичної системи» [12, с. 92]

Від початку 90-х років Союз демократичної лівиці послідовно поборював усі спроби декомунізації та люстрації. Ця партія погоджувалася щонайбільше на спроби притягнути до кримінальної відповідальності функціонерів Управління Безпеки, які до 1956 р. вдавалися під час слідства до тортур.

В 1993 р. під час виборчої кампанії СДЛ Александр Квасневіський пообіцяв, що після перемоги Союзу на виборах «не буде жодної люстрації чи чистки людей із «Солідарності». Отож, його месидж був зрозумілий: мартирологічна версія історії, а особливо постулати поррахунків із епохою ПНР, які з неї випливали, необхідно – як «спекулятивні теми» – скласти на вітвар модернізації.

На противагу до порівняно одностайного посткомуністичного табору, у середовищі давньої антикомуністичної опозиції вже на межі 1989/1990 років окреслилися принципи відмінності в оцінці способів поррахунку із епохою ПНР. Громадянський рух Демократична дія (Ruch Obywatelski Akcja Demokratyczna), пізніше – Демократична унія (Unia Demokratyczna), а від 1994 р. Унія свободи (Unia Wolności), яка постала внаслідок об'єднання з Ліберально-демократичним конгресом (Kongres Liberalno-Demokratyczny), дотримувалися переконання, що демонтаж ПНРівських структур, здійснений кабінетом Мазовецького, достатній, а пропозиції про декомунізацію суперечать ідеї правової держави та можуть привнести нестабільність у молоду демократію [6, с. 44]

1993р. посткомуністи виграли парламентські вибори, що на практиці перекреслило остаточні шанси успіху декомунізацій. Проте, попри політичну блокаду, чимало поляків були тоді переконані у konieczності проведення люстрації та інших дій, скерованих на повний розрахунок з епохою диктатури [7, с. 278-288].

Внаслідок дедалі виразнішого тиску суспільства у квітні 1997 р., попри спротив Союзу Демократичних Лівих та деяких ЗМІ (на чолі з «Gazetą Wyborczą»), врешті був ухвалений голосами Польської Селянської Партії і тогочасної опозиції люстраційний закон. Він зобов'язав осіб, які виконували понад 26 тис публічних функцій (у т.ч. депутатів парламенту, вищих державних службовців, суддів, прокурорів та осіб, які обіймають керівні посади у публічних ЗМІ) скласти декларацію, яка стосувалася можливої співпраці зі спеціальними службами ПНР. Люстраційний закон натрапив на фактичний бойкот з боку суддівського середовища, і його вдалося впровадити в життя щойно після внесення у 1998 р поправок з ініціативи коаліції Виборча Акція Солідарності – Унія Свободи (ВАС-УС) (Akcja Wyborcza Solidarność – Unia Wolności). Обидва ці угруповання також добилися, створення Інституту національної пам'яті, завданням якого стало надання доступу зацікавленим громадянам до матеріалів спеціальних служб ПНР, розслідування нацистських і комуністичних злочинів, вчинених у 1939-1989 роках, а також освітня діяльність [27, с. 150-151].

Союз демократичних лівих у своїй Декларації від 19 грудня 1999 проголошували, що їм близькі традиції польських соціалістів, що поєднують патріотизм і незалежність прагнення до боротьби за політичну демократію і економічні та соціальні права. «Ми віддаємо шану всім хто у важкі й трагічні часи ПНР справедливо і чесно служили країні. Ми засуджуємо злочини комуністичного тоталітаризму, що є самозапереченням ідеалів лівого угруповання і усілякі дії, що здійснювались в Польщі після 1944 року супроти людини і суспільства. Ми віддаємо належне жертвам цих злочинів, та пам'ятаємо, що багато жертв ще живі сьогодні й вони заслуговують на компенсацію [9]

На виборах до Сейму 2001 року, як і можна було чекати, найбільшу кількість голосів отримали блок Союз демократичних лівих сил – Союз праці (СДЛС-СП). Разом з Польською селянською партією (ПСП) вони сформували коаліційний уряд, який очолив Л. Міллер (СДЛС). Право і справедливість (Prawo i Sprawiedliwość) (ПіС) та Громадянська платформа (Platforma Obywatelska) (ГП), які вийшли із середовища АВС, створили опозиційну парламентську фракцію «Громадянське об'єднання».

В своїй програмі «Завтра без страху. Програма для Польщі» СДЛС-СП визнавали історію та традиції польського народу, але не бажали стати їхніми рабами. Однак, культуру визначали джерелом ідентичності нації, запорукою розвитку, та основою порозуміння з минулим [8].

Після повторного повернення до влади посткомуністи добились внесення поправок у закон про люстрацію, виключивши зі сфери його застосування співробітників комуністичної розвідки та контррозвідки. Це дало змогу колишніми агентами спецслужб претендувати на високі публічні посади сучасної Польщі. Проте, в 2003 р. за ініціативи Грома-

дянської платформи (РО), Права і Справедливості (PiS), Ліги польських сімей (LPR), Польської Народної Партії (PSL) ці поправки були визнані недійсними Конституційним Трибуналом. СДЛС, всупереч пропозиціями деяких політиків цієї партії, все ж таки не наважились ліквідувати ІНП, обмежившись щорічним урізанням його бюджету [6, с. 47].

«Право і справедливість» з самого початку своєї роботи закликали поширювати патріотизм та зміцнювати суспільну й національну солідарність Поляків. На їхню думку, в центрі політичного мислення повинен стояти польський народ, який виступає основою держави. Тому відродження Польщі повинно відбуватись через очищення еліт (влади) [11, с. 79-80].

«Громадянська платформа» наголошувала, що політика є тільки там де мораль виховує громадянські чесноти. Ставлячи патріотизм вище ніж боротьбу за партійні інтереси, а владу закликають суворо дотримуватись законів. У своїй виборчій програмі ГП відзначала, що національна ідентичність забезпечує цілі зовнішньої політики: збереження суверенітету, гарантування безпеки й сприятливих умов економічного розвитку, а також зміцнення міжнародного становища Польщі [16].

На виборах 2005 року перше і друге місця отримали «Право і справедливість» (PiS) і «Громадська платформа» (ГП) відповідно. Незважаючи на заяви цих партій про створення парламентської більшості в Сеймі, угоду про їх спільну діяльність так і не було підписано ГП сформував уряд меншості, який очолив К. Марцінкевич. Парламентська більшість утворилася у складі консервативної партії PiS, радикально-селянської партії «Самооборона» і право-консервативної «Ліги польських сімей» (ЛПС) лише в лютому 2006 року [4, с. 84]. В своїй Коаліційній декларації вони проголошували зміни в культурі, охороні національної спадщини, та польської політики історичної.

Доволі млява дискусія по спадщину комуністичного минулого поживавилсь після того, як партія «Право і справедливість», перекувала у реальну політику свої гасла, зокрема: «Четверта Річ Посполита – справедливість для всіх», та «Польська національна культура – державний інтерес» [3, с. 237]. PiS стверджували, що відновлення історичної пам'яті і ведення активної історичної політики в сучасний спосіб представить заслуги «Польщі у боротьбі з нацистським і комуністичним тоталітаризмом»

В рамках коаліційної роботи в Польщі реалізовано проект «Патріотизм завтрашнього дня», який мав на меті поширення національних, патріотичних та державницьких традицій; відкриття Музею історії Польщі, який би показував польський досвід в досягненні свободи; пропагування польської культури за кордоном, в тому числі реконструкція Інституту Адама Міцькевича [11, с. 81].

Нова влада чинила спрямовані кроки на ліквідацію комуністичних рудиментів у назвах вулиць і назвах публічних установ, а також ліквіда-

ції пенсійних привілеїв для колишніх функціонерів таємних служб ПНР та заборони для них виконувати публічні функції на період 10 років [6, с. 47]. Саме з ініціативи правлячих партій в Польщі розпочався завершальний етап люстрації, який ознаменувався прийняття Закону «Про люстрацію» 18 жовтня 2006р. й проголошував ліквідацію Люстраційного суду, посаду Радника Інтересу публічного, розширював коло осіб, які повинні пройти люстрацію, а також скасував статус «оскарженого» [23]

Однак, внутрішні чвари між партіями, призвели до розпаду коаліції. В 2007 році відбуваються дострокові вибори до парламенту в яких перемогу здобувають «Громадянська платформа», «Право і Справедливість», «Польська селянська партія», «Союз демократичних лівих». 23 листопада 2007 р. на засіданні Сейму керівник ГП, прем'єр-міністр Польщі Дональд Туск відзначив, що «історична політика повинна служити спадщині і пам'яті, а не політичній боротьбі. Культурна спадщина повинна служити Польщі, а не політичній пропаганді». Це означає, що жоден уряд не повинен вишукувати історичну правду, а потім використовувати її проти когось.

У постанові Х з'їзду Конгресу ПСП задекларували, що основними цінностями для поляків є підтримка й захист держави та мови, а також національних та християнських цінностей [11, с. 87].

Що стосується політики ПiС то як і в попередній каденції члени партії боролись за відродження історичного та культурного нарративу Польщі та повалення й засудження комуністичного минулого.

Загалом, якщо підсумовувати роботу VI каденції парламенту, варто відзначити, що незважаючи на ідеологічне протистояння, спільними зусиллями політичні партії прийняли такі рішення: оголошення 2008 р. – роком Незалежності Польщі, 2009 р. – роком Юліуша Словацького, 2010 р. – роком Фридерика Шопена, 2011р. – роком Чеслава Мілоша, Марії Складовська-Кюрі, Яна Гевелія, 2012 р. – роком Януша Корчака, отця Петра Скарги-Крашевського. В листопаді 2008 р. парламентарі одностайно прийняли постанову з нагоди відзначення 90-ї річниці з дня проголошення незалежності Польщі. На 2008 р. також припало: відзначення 65-ї річниці початку повстання у Варшавському гетто, як символу мужності і благородства; вшанування пам'яті жертв «Голгофи Сходу», що пов'язано з Радянською агресією в Польщі, встановлення 13 квітня Днем пам'яті жертв Катинського бійні; відзначення 26-ї річниці введення воєнного стану.

2009 р. ознаменувався відзначенням 20-ї річниці створення уряду Тадеуша Мазовецького; 90-ї річниці виборів до парламенту; 90-ї річниці підписання Версальського договору; 440-річчя Люблінської унії, а також вшанування жертв злочинів, скоєних в період 1937-1939 поляків, що проживають в СРСР, трагічну долю поляків на Східних територіях й 70-ї річниці початку другої світової війни.

В 2010 р. Сейм відзначав 70-ту річницю Катинського злочину, 90-ту річницю Заручин Польщі з морем, також за ініціативи лівих сил була прийнята ухвала з нагоди 100-річчя Міжнародного жіночого дня. 24 вересня парламент вшанували пам'ять жертв масового вбивства в Померанії з осені 1939 р до весни 1940 р. в тексті резолюції зазначено, що «нацисти з особливою жорстокістю вбили близько 30000 чоловік, у тому числі представників місцевої інтелігенції, духовенства та польських активістів національного руху».

В 2011 р. за ініціативи польських партій парламент прийняв резолюцію, щодо відзначення 67-ї річниці мученицької смерті родини Джозефа та Вікторії Ульмов, котрі врятували засуджених на смерть євреїв [18, с. 321-336].

Таким чином з 2007 по 2011р. політичні партії підтримували курс на відновлення й вибудовування історичної політики, засуджуючи комуністичний та нацистський режими, натомість прославляючи діяльність польського населення.

В жовтні 2011 р. в Польщі відбулись чергові вибори до парламенту на яких перемогу здобули: «Союз демократичних лівих», «Громадянська платформа», «Рух Палікота» (Ruch Palikota) (РП), «Польська селянська партія», «Право і справедливість». В результаті перемогу здобула ГП та ПСП, які й утворили коаліцію. Цей період можна розглядати, як початок віктимізації історії, з сторони опозиційних партій, зокрема ПіС.

Так, за ініціативи «Права і справедливості» Сейм прийняв ухвалу про відзначення 70-ї річниці Армії крайової, в якій наголошувалось, що вона назавжди залишиться в пам'яті суспільства, як символ відваги й самопожертви. «Сьогодні ми віддаємо їм честь, а їх вірність Вітчизні є для нас натхненням і джерелом національної гордості. Нашим обов'язком є передати пам'ять про Армію крайову наступним поколінням поляків» [19].

Згодом, група депутатів ПіС за підтримки СДЛ та РП зареєструвала й прийняла в Сеймі ухвалу в справі вшанування всіх вбитих та репресованих на території Радянського Союзу в рамках так званої «Польської операції 1937-1938рр.» в якій відзначалось, що 75 років тому, керівництво Народного комісаріату внутрішніх справ СРСР видало указ, котрий ввів в дію цілу хвилю репресії, що призвели до геноциду поляків, в рамках якого життя втратило понад 110 тисяч мирних жителів. Дана ухвала викликала чималу дискусію в політичному середовищі, зокрема теза про те, що поляки висловлюють вдячність організації «Меморіал», а також російським істориками. [14].

В грудня 2012 р. депутат від ГП Мирон Сич (єдиний українець серед парламентарів) подав на розгляд Сейму заяву із засудженням акції «Вісла», під час якої у 1947 році було депортовано понад 140 тисяч українців. В документі зазначено, що польський парламент вважає, акцію «Вісла» порушенням основних прав людини та засуджує її, й «спо-

дівається, що процес примирення між нашими народами буде тривати, а болюча історія буде попередженням проти порушень прав людини в світі» [21]. Даний проект викликав хвилю протестів у польському суспільстві, зокрема ПiС та ПСП. Депутат від ПiС Марек Аст наголошував, що не може бути жодного засудження акції «Вісла» без засудження «геноциду польського народу, вчиненого УПА на Волині в 1943 році» [1]. Депутат ПСП Френсіс Стрефанюк, відзначає, що «в груди б'ються тільки поляки, адже Верховна Рада України досі не засудила злочини зроблені ОУН і УПА полякам» [5]

Початок 2013 р. знову «розколов» політичні партії парламенту. Так, відзначаючи 150-ту річницю початку Січневого повстання, представники влади та опозиції брали участь в урочистостях окремо. Зокрема, представники ПiС обґрунтували це тим, що саме ГО разом з РП відмовились проголосувати за визнання 2013 року Роком Січневого повстання [20].

Чи не найбільшу дискусію в політичному середовищі викликало питання відзначення 70-ї річниці Волинського злочину. Задля увіковічення цих подій кожна партія представила свій проект ухвали. Так, називати Волинську трагедію «геноцидом» пропонують у найбільшій опозиційній партії ПiС, СЛД, Солідарна Польща (парламентська група, що утворилась з депутатів ПiС) та ПСП, яка входить в урядову коаліцію. Вони також закликали встановити 11 липня Днем пам'яті жертв Волинської трагедії та мучеництва кресов'ян. Однак, ГО разом з РП запропонували вшанувати 70-ту річницю трагедії польського населення на Східних Кресах II Речі Посполитої. В ході дискусії щодо прийняття єдиноправильної ухвали ГП та РП переконували присутніх, що «етнічна чистка з ознаками геноциду» краще відтворює сутність тих трагічних подій, ніж саме слово «геноцид», що в майбутньому може позначитись на польсько-українських відносинах. Що стосується встановлення 11 липня Днем пам'яті жертв Волинської трагедії та мучеництва кресов'ян, то Роберт Тишкевич з ГП заявив, що такий день де-факто був би днем пам'яті польських жертв з рук українців, але польські громадяни в часи Другої світової війни набагато більше постраждали від тодішньої німецької та радянської влад. «Цей злочин заслуговує на день пам'яті, але видається, що має бути така послідовність: спочатку треба встановити день пам'яті жертв гітлеризму 1 вересня, а 17 вересня – як день жертв радянського системи, і тоді наступні річниці». В результаті дискусії політичні партії підтримали проект ухвали від ГП [24, с. 21-25]

12 липня 2013 р. з ініціативи ПiС одноголосно було прийнято ухвалу в справі увіковічення пам'яті львівських професорів вбитими німецькими окупантами в липні 1941р. В документі досить дискусивною для української сторони постає теза про те, що саме Львів є «джерелом зміцнення Польської держави у міжвоєнний період» [25, с. 25-27].

Саме ПіС в Польщі з 17 вересня 2013 р. відзначається День депортованих у Сибір поляків (День сибіряка). Попри загальну згоду на встановлення такого дня, ГП не згодна з опозиціонерами щодо його дати. Зокрема, ГП пропонує відзначати День сибіряка не у зв'язку із вторгненням Радянського Союзу в Польщу (17 вересня 1939 року), а у день першої масової депортації поляків у Сибір (10 лютого 1940 року). Однак більшість партій підтримала варіант ПіС [17]

В грудні 2013 р. СЛД зареєстрував проект ухвали з нагоди відзначення 95-ї річниці Великопольського повстання, як найбільшої перемоги на шляху до незалежності Польщі [15]

Як і можна було сподіватись, з наближенням 70-ї річниці Варшавського повстання, саме ПіС запропонували свій варіант ухвали та святкувань. В якому відзначено не тільки данина «пам'яті поляків, що стояли на захисті своєї Батьківщини, особливо ті, котрі пожертвували своїм життям заради неї», але й шана Президенту Леху Качинському, як ініціатору відкриття Музею Варшавського повстання. Варто відзначити, що свій проект резолюції також готувала СП, але згодом підтримала пропозицію ПіС [13].

На парламентських виборах 2015 року громадяни віддали перевагу: «Право і справедливості», «Громадянській платформі», «Кукіз'15» (Kukiz'15), «Новочесній» (Nowoczesna) та «Селянській партії».

Ми уже говорили, що Республіка Польща як і більшість постсоціалістичних країн зазнала великих втрат від радянської влади. Так, 28 квітня 1936 року Рада Народних Комісарів СРСР прийняла рішення про депортацію понад 70 тисяч поляків, що проживали на території УРСР та БРСР до Казахстану. На думку ПіС, поляки ще до цього часу не сплатили морального боргу перед своїми співвітчизниками, котрі проживають в Казахстані, тому закликали правлячі партії підтримати й прийняти ухвалу у справі увіковічення 80-ї річниці депортації поляків й всяким чином сприяти їхній репатріації [26, с. 18-19].

Незважаючи на те, Польща одна з перших постсоціалістичних країн розпочала процес декомунізації, ми й сьогодні можемо відчутти відголос тоталітаризму та комуністичних покровителів. Так, з ініціативи ПіС та Сенату РП до Сейму було направлено закон який забороняє увіковічувати осіб, організації, події або дати, що символізують комунізм або інший тоталітарний режими [28, с. 11].

В РП дбаючи про свою історію має добру традицію вшановувати та увіковічнювати історичні події чи постаті впродовж проголошеного року. Таким чином, 2017 р. стане роком Вісли, Юзефа Кондрата-Коженівського, Адама Хмеловського, Тадеуша Костюшка та Юзефа Пілсудського, постать якого породила численні дискусії всередині партій. Так, ПіС підкреслили, що маршал був символом для декількох поколінь поляків, які неодноразово присвячували своє здоров'я і життя, боротьбі за самостійну Польщу.

Представники ГП констатували, що політичний портрет Ю. Пілсудського доволі складний. Позаяк, він був не тільки батьком незалежності й творцем Польських легіонів, але й здійснив травневий переворот, обмеживши демократію після 1926 р., впровадив санації та авторитарний уряд. Саме ГП відстоювала думку про те, що рік Юзефа Пілсудського необхідно перенести на 2018 р. коли відзначатиметься 100-річчя відновлення Польської держави.

Кукізі15 з цього питання відзначали, що для Ю. Пілсудського було головним, щоб польська держава стала спільним благом для усіх громадян.

Представники Сучасної констатували, що постать маршала одні розглядають як національного героя, інші як жорстокого диктатора, однак варто пам'ятати, що в першу чергу він був великим патріотом своєї держави.

ПСП наголошували, що незважаючи на те, що постать Пілсудського порушує безліч дискусій, його слід вважати найважливішою фігурою міжвоєнного періоду [12, с. 21].

Історична пам'ять польського і українського народу, щодо одних і тих же подій стали чи не найбільшою розмінною монетою серед політиків. Так напередодні вшанування 73-ї річниці Волинської трагедії в Сеймі знову піднялась дискусія щодо неї.

Правляча партія ПiС запропонував ухвалу «Про вшанування пам'яті жертв геноциду, вчиненого українськими націоналістами в 1939-1945 роки», в якій закликала встановити Державний день пам'яті жертв геноциду, вчиненого українськими націоналістами. ПСП та Кукізі'15 – внесли до Сейму законопроект про визнання 11 липня Днем пам'яті жертв геноциду, вчиненого підрозділами ОУН-УПА, а Новочесна закликала розслідувати випадки «сіяння бандерівської ідеології». І тільки ГП запропонувала свій варіант під назвою «про польсько-українське примирення» в якій вшанували пам'ять усіх невинно убієнних, обґрунтувавши це тим, що три роки тому Сейм Польщі вже приймав постанову в справі 70-ї річниці Волинської трагедії й нелогічно ще раз повертатись до тих подій.

Варто наголосити, що провладні партії радикально налаштовані у відтворенні подій минулого, адже у своїх промовах представники Кукізі'15 неодноразово виступали з трибуни парламенту в футболках з написом «11 липня – день геноциду поляків» наголошуючи, що банди УПА нападали на польські села. Підтримуючи таку точку зору ПСП підкреслювала «людобуйчий» характер Волинських подій [10, с. 30-31].

В підсумку депутати проголосували за визнання 11 липня Днем пам'яті про поляків – жертв геноциду, вчиненого ОУН-УПА на східних кресах Другої Речі Посполитої й висловили шану і вдячність українцям, які, наражаючи на небезпеку власні життя, рятували поляків [22, с. 32-33].

Отже, з вищесказаного ми можемо зробити висновок, що політичні партії посідають особливе місце і відіграють значну роль у суспільно-політичному житті, суттєво впливають на формування та реалізацію політики пам'яті. Гуртуючи суспільство навколо певних ідей чи подій вони вибудовують ту політику яка притаманна певній соціальній групі й в деякій мірі вправно маніпулюють людською свідомістю вигороджуючи чи осквернюючи події минулого.

Література

1. В'ятрович В. «Вісла» яка ділить [Електронний ресурс] / Володимир В'ятрович. – Режим доступу: <http://ru.tsn.ua/analitika/visla-yaka-dilit.html?authstate=6>
2. Закон України «Про політичні партії в Україні» // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 23. – С. 118.
3. Гнатюк О. Обличчя історичної пам'яті. Доробок польського інституту національної пам'яті та суспільні дискусії / Ольга Гнатюк // Політичні проблеми сучасної України: аналітичні доповіді Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2012. – 600 с.
4. Кукурудз О. Парламентська більшість та опозиція в Сеймі Республіки Польща / Оксана Кукурудз // Політичний менеджмент. – № 6. – 2008. – С. 84.
5. Burza w Sejmie o uchwałę potępiającą akcję "Wisła" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wiadomosci.dziennik.pl/polityka/artykuly/415278,burza-w-sejmie-o-uchwale-potepiajaca-akcje-wisla.html>
6. Dudek A. Historia i polityka w Polsce po 1989 / A. Dudek; (red.) P. Skibiński, T. Wiścicki, M. Wysocki // Historycy i politycy: polityka pamięci w III RP. – Muzeum Historii Polski. – Warszawa. – 2011. – S. 33-57.
7. Dudek A. Historia polityczna Polski 1989-2012 / Antoni Dudek. – Kraków: Znak, 2013. – 333 s.
8. Jutro bez obaw – program SLD [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sld.org.pl/strony/39-jutro_bez_obaw_program_sld.html
9. Nasze Tradycje i Wartości – Deklaracja I Kongresu SLD [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sld.org.pl/public/ckfinder/userfiles/files/Nasze%20wartosci%20i%20tradycje.txt>
10. O stosunku rządu do kwestii upamiętnienia ofiar ludobójstwa dokonanego na polskich obywatelach na Wołyniu i w Małopolsce Wschodniej // Kronika Sejmowa. – Kancelaria Sejmu. – VIII kadencja. – № 19(838). – 15 lipca 2016. – S. 30-33.
11. Olszewski E. Pamięć społeczna i polityka historyczna w programach polskich partii politycznych / Edward Olszewski // Środkowoeuropejskie studia polityczne. – 2013. – № 2. – S. 92.

12. Patroni roku 2017. Rok 2017. – Rokiem Marszałka Józefa Piłsudskiego // Kronika Sejmowa. – Kancelaria Sejmu. – VIII kadencja. – № 18 (837). – 30 czerwca 2016. – P. 21.
13. PiS chce uchwałą upamiętnić 70. rocznicę powstania warszawskiego [Електронний ресурс] // Gazeta Wyborcza. – Режим доступу: http://wyborcza.pl/1,91446,16362626,PiS_chce_uchwala_upamietnic_70_rocznicze_powstania.html
14. Poselski projekt uchwały w sprawie hołdu wszystkim zamordowanym i represjonowanym na terenach Związku Sowieckiego w ramach tzw. Operacji Polskiej" w latach 1937-1938 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/agent.xsp?symbol=PROJNOWEUCH&NrKadencji=7&Kol=D&Typ=UCH>
15. Poselski projekt uchwały w 95 rocznicę wybuchu Powstania Wielkopolskiego [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/Projekty/7-021-290-2013/\\$file/7-021-290-2013.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/Projekty/7-021-290-2013/$file/7-021-290-2013.pdf)
16. Program Wyborczy Platformy Obywatelskiej z 21 grudnia 2001 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.dropbox.com/sh/17ld0n5zd5qvwqf/AACiLxDDeHL3I7kRJskuzvWda?dl=0&preview=Program.PDF>
17. Propozycja PiS: 17 września Dniem Sybiraka. Uchwała na uczyć Polaków zmuszonych do robytu na "niehumanitarnej ziemi" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wpolityce.pl/polityka/158221-propozycja-pis-17-wrzesnia-dniem-sybiraka-uchwala-na-uczyc-polakow-zmuszonych-do-pobytu-na-nieludzkiej-ziemi>
18. Secler B. Wielkie rocznice w uchwałach VI kadencji Sejmu RP / Bartłomiej Secler // Wielkie rocznice w dyskursie publicznym i pamięci społecznej.: M. Kosman (red.). – Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM. – Poznań. – 2011. – S. 321-336.
19. Sejm przyjął projekt uchwały autorstwa PiS upamiętniający 70. rocznicę powstania Armii Krajowej [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kppis.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=689:sejm-przyj-projekt-uchway-autorstwa-pis-upamitniajcy-70-rocznic-powstania-armii-krajowej&catid=3:informacje&Itemid=160
20. Skwieciński P. Paskudna gra Powstaniem Styczniowym / Piotr Skwieciński [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rp.pl/artukul/947548-Paskudna-gra-Powstaniem-Styczniowym.html#ap-4>
21. Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2012 r. w sprawie akcji „Wisła” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/FEbB2B6B6469CB51C1257ACD003E975D/%24File/957.pdf>
22. Uchwała w sprawie oddania hołdu ofiarom ludobójstwa dokonanego przez nacjonalistów ukraińskich na obywatelach II Rzeczypospolitej

- Polskiej w latach 1943-1945 // Kronika Sejmowa. – Kancelaria Sejmu. – VIII kadencja. – № 20 (839). – 31 lipca 2016. – P. 32-33.
23. Ustawa z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów // Dziennik Ustaw. – № 218. – S. 10809-10837.
24. W sprawie uczczenia 70. rocznicy Zbrodni Wołyńskiej i oddania hołdu Jej ofiarom//Kronika Sejmowa. – №42 (767). – VII kadencja. – dwutygodnik. – 15 lipca 2013 r. – P. 21-25.
25. W sprawie uczczenia pamięci profesorów uczelni lwowskich zamordowanych przez niemieckich okupantów w lipcu 1941 roku//Kronika Sejmowa. – №42 (767). – VII kadencja. – dwutygodnik. – 15 lipca 2013 r. – P. 25-27.
26. W sprawie upamiętnienia 80. rocznicy deportacji Polaków do Kazachstanu // Kronika Sejmowa. – Kancelaria Sejmu. – VIII kadencja. – № 8 (827). – 15 lutego 2016. – P. 18-19.
27. Wołek A. Demokracja nieformalna/Artur Wołek//Konstytucjonalizm i rzeczywiste reguły polityki w Europie Środkowej po 1989 roku. – Warszawa. – 2004. – P. 150-151.
28. Zakaz propagowania komunizmu // Kronika Sejmowa. – Kancelaria Sejmu. – VIII kadencja. – №12(831). – 15 kwietnia 2016. – P. 11.

Стаття надійшла до редакційної колегії 10.10.2016 р.

*Рекомендовано до друку д.політ.н., професором Монолатієм І.С.,
д.політ.н., професором Гоном М.М. (Рівне)*

POLITICS OF MEMORY IN ACTIVITY OF POLISH POLITICAL PARTIES

Kh. I. Fedoryshchak

*Vasyl Stefanyk Precarpathian national University;
Ivano-Frankivsk, st. Shevchenka, 57;
ph. +380958574425; e-mail: fedorivkrystyna@ukr.net*

In the article disclosed the essence and specific policy terms of memory and historical memory. The concept of politics of memory during the last decades did a swift career, becoming one of the most substantial themes of public discussions. A national revival and disintegration of the communist-socialistic system in Europe resulted in appearance of the numerous political forming activity of that assisted claim of interpretation of the past and forming of civil society. Political parties from the moment of their origin become one of main subjects of nation-building and of state-building. Exactly parties articulate the values of national association at political level, formulate national interests and incarnate them in life.

Analyzed election programs, resolutions, laws and activities of Prawo i Sprawiedliwość, Platforma Obywatelska, Ruch Palikota, Kukiz'15, Nowoczesna, Polskie Stronnictwo Ludowe, Sójusz Lewicy Demokratycznej, Unia Pracy the major political parties from 1989 to 2016 rr. From the beginning of the work political parties called to distribute patriotism and strengthen public and national solidarity of Poland. In their opinion, the Polish people that comes forward as basis of the state must stand in the center of the political thinking.

Most political parties determined a culture the source of identity of nation, mortgage of development, and basis of understanding with the past. However in practice activity of parties in area of historical politics often generated misunderstanding as in the middle of the state so as between nearby countries. For example, Left political forces consistently rejected all attempts decommunisation and lustration and the national conservative, the radically adjusted forces accused of events on Volyn in 1943 only the Ukrainian nationalists, in particular OUN-UPA.

Key words: *politics of memory, historical memory, collective past, a political party.*